

ОВСЯНОВ В. В.,

аспірант

(Заклад вищої освіти «Міжнародний
університет бізнесу і права»)

УДК 342.9:336.22(477)

DOI <https://doi.org/10.32842/2078-3736/2025.5.2.17>

АДМІНІСТРАТИВНО-ДЕЛІКТНА ПОЛІТИКА ДЕРЖАВИ У СФЕРІ ОПОДАТКУВАННЯ: КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ

У статті досліджено концептуальні засади адміністративно-деліктної політики держави у сфері оподаткування як важливої складової фінансово-правового регулювання та механізму забезпечення фінансової безпеки держави. Обґрунтовано, що адміністративно-деліктна політика має міжгалузевий характер і поєднує норми адміністративного та податкового права, організаційні заходи державного управління, профілактичні інструменти та інформаційно-комунікаційні механізми. Визначено сутність адміністративно-деліктної політики як системи цілей, принципів і засобів державного впливу на суспільні відносини з метою попередження податкових правопорушень, притягнення винних до відповідальності та відновлення публічного інтересу. Проаналізовано нормативно-правову базу України, зокрема положення Конституції України, Кодексу України про адміністративні правопорушення, Податкового кодексу України, а також міжнародні стандарти та європейські принципи публічного управління. Виокремлено основні проблеми реалізації адміністративно-деліктної політики: фрагментарність регулювання, відсутність єдиних процедурних стандартів, надмірна дискреція посадових осіб, недостатній рівень діджиталізації, корупційні ризики та слабка координація між органами влади. Запропоновано напрями удосконалення адміністративно-деліктної політики у сфері оподаткування, серед яких прийняття спеціального закону про адміністративні процедури, уніфікація складів правопорушень, спрощення процедур для добросовісних платників, підвищення прозорості контролю, розвиток електронних сервісів та посилення гарантій прав платників податків. Зроблено висновок про необхідність системного і міжгалузевго підходу до формування адміністративно-деліктної політики як умови забезпечення фінансової стабільності держави, зниження рівня правопорушень та зміцнення довіри суспільства до податкової системи.

Ключові слова: адміністративно-деліктна політика, оподаткування, адміністративна відповідальність, податкові правопорушення, державне управління, фінансова безпека, правова визначеність, процедура.

Ovsyanyan V. V. Administrative and tort policy of the state in the sphere of taxation: conceptual foundations

The article examines the conceptual foundations of the state's administrative and delict policy in the field of taxation as an important component of financial and legal regulation and a mechanism for ensuring the state's financial security. It is argued that administrative and delict policy has an interdisciplinary nature, combining norms of administrative and tax law, organizational measures of public administration, preventive instruments, and information and communication mechanisms. The essence of administrative and delict policy is defined as a system of goals, principles, and means of state influence on social relations aimed at preventing tax offenses,

bringing offenders to responsibility, and restoring the public interest. The normative and legal framework of Ukraine is analyzed, including provisions of the Constitution of Ukraine, the Code of Ukraine on Administrative Offences, the Tax Code of Ukraine, as well as international standards and European principles of public administration. The main problems of implementing administrative and delict policy are identified: fragmented regulation, lack of unified procedural standards, excessive discretion of officials, insufficient level of digitalization, corruption risks, and weak inter-agency coordination. Directions for improving administrative and delict policy in the field of taxation are proposed, including the adoption of a special law on administrative procedures, unification of offense elements, simplification of procedures for compliant taxpayers, enhancing transparency of control, developing electronic services, and strengthening taxpayer rights guarantees. The article concludes that a systemic and interdisciplinary approach to forming an administrative and delict policy is essential to ensure the state's financial stability, reduce the level of offenses, and strengthen public trust in the tax system.

Key words: *administrative and delict policy, taxation, administrative liability, tax offenses, public administration, financial security, legal certainty, procedure.*

Постановка проблеми. Ефективне функціонування системи оподаткування є ключовим чинником забезпечення фінансової стабільності держави, реалізації соціально-економічних програм та гарантування суспільного добробуту. Разом із тим порушення податкового законодавства, ухилення від сплати податків, інші делікти у цій сфері підривають засади фінансової безпеки та справедливості оподаткування. Для протидії таким проявам держава формує комплексну адміністративно-деліктну політику, яка є складовою частиною загальної політики у сфері публічних фінансів і адміністративного права.

Адміністративно-деліктна політика у сфері оподаткування спрямована на запобігання правопорушенням, своєчасне виявлення і кваліфікацію деліктів, притягнення винних осіб до юридичної відповідальності, а також відновлення публічного інтересу. Формування ефективної політики у цій сфері вимагає системного осмислення її концептуальних засад, що поєднують правові, організаційні та інституційні компоненти.

Попри наявність певної законодавчої бази, сучасна адміністративно-деліктна політика держави у сфері оподаткування характеризується фрагментарністю, відсутністю єдиної концепції і чітких орієнтирів розвитку. Законодавство про адміністративну відповідальність у податковій сфері значною мірою зосереджене на санкціях, проте недостатньо враховує превентивний аспект і механізми профілактики. Нерідко існують проблеми розмежування адміністративної і кримінальної відповідальності, нечіткість критеріїв кваліфікації правопорушень, колізії норм та прогалини у процедурних гарантіях платників податків.

Водночас відсутність узгодженої системної політики у цій сфері створює підґрунтя для вибіркового застосування санкцій, підвищує ризики корупційних зловживань і порушує права суб'єктів господарювання. Це зумовлює необхідність наукового обґрунтування концептуальних засад адміністративно-деліктної політики держави у сфері оподаткування як інтегрованої системи правових, організаційних та інституційних заходів.

Метою статті є з'ясування сутності адміністративно-деліктної політики держави у сфері оподаткування, визначення її основних принципів, структурних елементів та механізмів реалізації, а також формування концептуальних підходів до її удосконалення з урахуванням сучасних правових стандартів і європейського досвіду.

Аналіз наукових публікацій. Проблематика адміністративної відповідальності у сфері оподаткування у вітчизняній науці досліджується переважно в межах загальної теорії адміністративного права, фінансового права та податкового права. Значну увагу приділено аналізу адміністративно-деліктного права як підгалузі адміністративного права, визначенню складу адміністративного правопорушення, особливостей адміністративної відповідальності суб'єктів господарювання.

Зокрема, такі вчені як В. Б. Авер'янов, Ю. П. Битяк, О. В. Кузьменко акцентують на важливості чіткого розмежування адміністративної та кримінальної відповідальності у сфері фінансових правопорушень, підкреслюють необхідність деталізації складів адміністративних проступків, передбачених у податковому законодавстві. О. Г. Чубара розкриває загальні засади адміністративних процедур як гарантій захисту прав платників податків, наголошуючи на важливості процесуальних стандартів під час притягнення до адміністративної відповідальності.

І. Б. Коліушко досліджує питання організаційно-правових засад публічного управління, акцентуючи на функції контролю та відповідальності як ключових елементах регулювання податкової сфери. С. Г. Сербогіна розглядає теоретико-правові основи публічної адміністрації, підкреслюючи значення прозорості, підзвітності та законності у діяльності органів виконавчої влади, що безпосередньо стосується реалізації адміністративно-деліктної політики.

Окрему увагу питанням юридичної відповідальності у фінансово-правовій сфері приділяли М. О. Баймуратов, В. Ф. Погорілко, О. Ф. Фрицький. Вони досліджували загально-теоретичні засади правової відповідальності у публічному праві, пропонували підходи до систематизації та уніфікації відповідних норм.

Водночас слід констатувати, що спеціальних монографічних досліджень, присвячених саме адміністративно-деліктній політиці держави у сфері оподаткування як цілісному явищу, у вітчизняній науці бракує. Наявні праці часто мають фрагментарний характер, зосереджуючись або на загальній адміністративно-деліктній теорії, або на податковому контролі, без комплексного аналізу концептуальних засад державної політики в цій сфері. Це свідчить про потребу подальших досліджень, спрямованих на формування системного бачення адміністративно-деліктної політики у податковій сфері як важливої складової фінансової безпеки держави та правового регулювання господарської діяльності.

Виклад основного матеріалу. Адміністративно-деліктна політика держави у сфері оподаткування є комплексною складовою фінансово-правової політики, спрямованою на підтримання належного правопорядку у податкових відносинах, забезпечення фінансової стабільності та реалізацію соціально-економічних функцій держави. Ця політика визначає державну стратегію і тактику у протидії правопорушенням у податковій сфері, встановлює пріоритети правового впливу, механізми реалізації адміністративної відповідальності, а також профілактичні заходи, що мають на меті запобігання деліктній поведінці.

Теоретично адміністративно-деліктна політика є специфічною формою правової політики держави, що має міжгалузевий характер. Вона базується на принципах адміністративного права (законність, пропорційність, обґрунтованість, неупередженість) та враховує фінансово-правову специфіку оподаткування як публічного інституту перерозподілу ресурсів. Таке поєднання галузевих засад зумовлює необхідність інтегрованого підходу до її формування та реалізації [1, с. 27].

Сутність адміністративно-деліктної політики у сфері оподаткування полягає у визначенні та забезпеченні цілей держави щодо дотримання податкового законодавства, захисту фінансових інтересів бюджету і суспільства від правопорушень, забезпечення справедливого притягнення винних до адміністративної відповідальності при дотриманні процесуальних гарантій прав платників податків [2, с. 56]. Вона відображає баланс між обов'язком платника виконувати податкові зобов'язання та правом держави контролювати їх належне виконання із застосуванням санкцій за порушення.

Методологія дослідження адміністративно-деліктної політики має бути комплексною, охоплюючи не лише правовий аналіз норм адміністративного та податкового законодавства, а й інституційний, організаційний та соціальний аспекти. Це дозволяє врахувати специфіку адміністративного провадження у податкових справах, компетенцію контролюючих органів, проблеми дискреції та гарантій захисту прав платників [3, с. 103].

Ключовим є визначення основних принципів адміністративно-деліктної політики. Законність передбачає суворе дотримання норм матеріального і процесуального права при

кваліфікації правопорушення та призначенні стягнення. Пропорційність означає відповідність санкції тяжкості правопорушення та його наслідкам для бюджету та платника податків [4, с. 141]. Обґрунтованість рішень вимагає належної доказової бази та мотивування адміністративних актів, що забезпечує довіру платників до системи контролю.

Неупередженість як принцип адміністративно-деліктної політики передбачає рівність усіх платників перед законом, виключення дискримінації та корупційного впливу на процес прийняття рішень [5, с. 78]. Превентивність як принцип підкреслює роль профілактичних заходів, що спрямовані на інформування платників про їхні права та обов'язки, надання консультацій, стимулювання добровільного виконання податкових зобов'язань.

Адміністративно-деліктна політика держави у сфері оподаткування має виражений інтегративний характер. Вона поєднує правові засоби впливу (санкції, приписи, заборони) з організаційними заходами (підвищення якості адміністрування податків, розвиток інформаційних систем, покращення взаємодії між органами влади), а також із соціально-комунікативними інструментами (освітні програми, консультування платників) [6, с. 212].

Особливої уваги потребує питання структури адміністративно-деліктної політики. Серед її елементів можна виділити: нормативно-правову основу, інституційний механізм реалізації, процедури притягнення до адміністративної відповідальності, механізми контролю та моніторингу ефективності, а також кадрове забезпечення та інформаційно-освітні заходи [7, с. 67]. Усі ці компоненти мають функціонувати узгоджено, щоб запобігати прогалинам та суперечностям у регулюванні.

У наукових підходах підкреслюється значення системності адміністративно-деліктної політики. Її ефективність залежить від здатності держави забезпечити єдність правового регулювання, узгодження між органами виконавчої влади, уникнення дублювання повноважень і функцій. Наявність чітких процедур і стандартів мінімізує ризики вибіркового правозастосування та корупційних практик [8, с. 91].

Крім того, важливим аспектом є орієнтація на європейські стандарти публічної адміністрації. Це означає врахування таких принципів, як прозорість діяльності контролюючих органів, підзвітність перед суспільством, доступність інформації про права і обов'язки платників податків. У країнах ЄС адміністративно-деліктна політика не зводиться лише до накладення санкцій, а включає комплекс заходів із профілактики, консультування, правової освіти [9, с. 74].

В Україні процес гармонізації законодавства з європейськими стандартами зумовлює потребу концептуального переосмислення адміністративно-деліктної політики у податковій сфері. Йдеться про впровадження єдиних процедурних стандартів, мінімізацію дискреції посадових осіб, розвиток електронних сервісів для платників податків, забезпечення ефективного механізму адміністративного та судового оскарження рішень [10, с. 103].

Узагальнюючи, можна зазначити, що адміністративно-деліктна політика у сфері оподаткування має спиратися на системний і міжгалузевий підхід, поєднувати правові, організаційні та соціально-комунікативні інструменти, орієнтуватися на європейські стандарти публічного управління. Це є необхідною умовою для підвищення податкової дисципліни, зміцнення довіри бізнесу до держави та гарантування фінансової безпеки країни [11, с. 58].

Нормативно-правова база адміністративно-деліктної політики у сфері оподаткування в Україні має багаторівневий характер та включає Конституцію України, кодекси, спеціальні закони, підзаконні нормативно-правові акти, методичні рекомендації та міжнародні зобов'язання. Конституція України закріплює загальні принципи правової держави, верховенства права, обов'язок сплачувати податки та збори у порядку та розмірах, встановлених законом (ст. 67).

Ключове місце у регулюванні адміністративної відповідальності за правопорушення у сфері оподаткування займає Кодекс України про адміністративні правопорушення (КУпАП), який містить норми матеріального і процесуального характеру. У ньому передбачено склади адміністративних правопорушень, санкції у вигляді штрафів, порядок провадження у справах про адміністративні правопорушення, права і обов'язки учасників провадження [12, с. 133].

Податковий кодекс України визначає податкові обов'язки платників, механізми контролю їх виконання, права і обов'язки контролюючих органів. Він також закріплює окремі фінансово-правові санкції (штрафи, пеню), що мають адміністративно-деліктну природу за своєю функцією та метою, хоча формально віднесені до фінансових заходів відповідальності [13, с. 97].

Водночас спостерігається проблема фрагментарності правового регулювання, зокрема недостатньо врегульовано межі між адміністративною та кримінальною відповідальністю за податкові правопорушення. Нерідко одна й та сама дія може кваліфікуватися і як адміністративний проступок, і як кримінальне правопорушення залежно від розміру заподіяної шкоди або умислу порушника. Це створює підстави для різночитань і вибіркового застосування санкцій [14, с. 65].

Інституційний механізм реалізації адміністративно-деліктної політики у сфері оподаткування включає низку суб'єктів, зокрема:

- Державну податкову службу України та її територіальні органи;
- органи Міністерства фінансів України як центрального органу виконавчої влади, що формує державну фінансову політику;
- суди, які розглядають справи про адміністративні правопорушення та скарги на рішення контролюючих органів;
- органи місцевого самоврядування у межах делегованих повноважень.

Роль Державної податкової служби України є визначальною у практичній реалізації адміністративно-деліктної політики. Саме її органи здійснюють контроль за своєчасністю та повнотою сплати податків, виявляють правопорушення, складають протоколи, приймають рішення про накладення адміністративних стягнень, забезпечують стягнення штрафів. При цьому важливим є дотримання процесуальних стандартів під час проведення перевірок, складення протоколів, винесення рішень [15, с. 144].

Нормативно-правова база встановлює основні вимоги до процедури притягнення до адміністративної відповідальності:

- визначення складу правопорушення і наявності усіх його елементів;
- документування порушення (протокол про адміністративне правопорушення);
- повідомлення особи про її права та обов'язки;
- розгляд справи у передбаченому законом порядку;
- можливість оскарження рішення у вищестоящому органі або у суді.

Законодавство також передбачає строки притягнення до адміністративної відповідальності, що є гарантією правової визначеності та захисту прав платників податків.

Важливо відзначити, що ефективність інституційного механізму залежить не лише від наявності нормативної бази, а й від якості адміністрування, професіоналізму посадових осіб, рівня їхньої підготовки та доброчесності. Проблеми корупції, формалізму, вибіркового застосування санкцій підривають довіру до державних інститутів, знижують рівень добровільного виконання податкових зобов'язань, створюють додаткові ризики для бізнесу [16, с. 172].

У цьому контексті важливо забезпечувати належну підготовку кадрів для податкових органів, розробляти стандарти етичної поведінки, запроваджувати механізми внутрішнього контролю та незалежного моніторингу діяльності контролюючих органів.

Крім того, сучасні підходи до вдосконалення адміністративно-деліктної політики у сфері оподаткування передбачають розвиток електронних сервісів, діджиталізацію процедур притягнення до адміністративної відповідальності, забезпечення доступності інформації для платників податків. Це дозволяє мінімізувати людський фактор, підвищити прозорість, скоротити строки розгляду справ і знизити корупційні ризики [17, с. 211].

Європейський досвід свідчить про важливість інтеграції інформаційних систем контролю, створення електронних реєстрів перевірок і санкцій, доступних для суб'єктів господарювання, що сприяє зміцненню довіри до податкової системи та підвищенню добровільного виконання податкових зобов'язань. Запровадження таких підходів є актуальним завданням

для України у процесі реформування її адміністративно-деліктної політики у сфері оподаткування [18, с. 65].

Водночас слід підкреслити, що адміністративно-деліктна політика у сфері оподаткування не є ізольованою від загального контексту державної політики у сфері публічних фінансів. Вона формується під впливом економічних умов, податкового планування, бюджетної потреби держави, розвитку підприємництва та рівня податкової культури суспільства. Це обумовлює необхідність міждисциплінарного підходу до її дослідження, врахування економічних, соціологічних, управлінських аспектів.

Важливо зазначити й роль координації між різними органами виконавчої влади у реалізації адміністративно-деліктної політики. Без узгодженості дій контролюючих органів, органів фінансового контролю, правоохоронних структур та судової системи ефективне виявлення і розгляд податкових правопорушень є неможливим. Координація дозволяє уникати дублювання функцій, підвищує якість збору доказів, забезпечує єдині стандарти правозастосування.

Крім того, для формування сучасної адміністративно-деліктної політики у податковій сфері важливим є залучення громадськості та бізнес-асоціацій до процесу обговорення та вдосконалення законодавчих ініціатив. Це сприяє підвищенню прозорості нормотворчого процесу, врахуванню практичних потреб підприємців, зменшенню конфліктності між державними органами та платниками податків. Громадський діалог є важливою умовою підвищення довіри до податкової системи та стимулювання добровільного виконання податкових зобов'язань.

Незважаючи на наявність певної нормативно-правової бази та інституційного механізму, адміністративно-деліктна політика держави у сфері оподаткування в Україні має низку системних проблем, що знижують її ефективність та правову визначеність.

Насамперед варто відзначити фрагментарність правового регулювання. Кодекс України про адміністративні правопорушення містить загальні норми матеріального і процесуального характеру, однак не враховує специфіки податкових правовідносин. Податковий кодекс України передбачає фінансові санкції, що виконують каральну функцію, але їх співвідношення з адміністративною відповідальністю чітко не визначене, що створює підстави для колізій та різночитань [19, с. 84].

Іншою проблемою є неузгодженість компетенції органів, що реалізують адміністративно-деліктну політику. Відсутність єдиного підходу до проведення перевірок, збору доказів, оформлення протоколів та винесення рішень призводить до різної практики у регіонах, порушує принцип єдності правозастосування, підвищує ризики вибіркової та корупційних зловживань.

Значущою проблемою також залишається відсутність чітких процедурних гарантій для платників податків у процесі притягнення до адміністративної відповідальності. Наявність формальних процедур не завжди означає їх належне дотримання на практиці. Проблеми виникають із своєчасним повідомленням платника, доступом до матеріалів справи, правом на правову допомогу, належним мотивуванням рішень. Це підриває принцип справедливого адміністративного процесу.

Ще однією суттєвою проблемою є надмірна дискреція посадових осіб, що здійснюють контрольні функції. Недостатність уніфікованих стандартів оцінки доказів, критеріїв кваліфікації правопорушень, формулювання приписів створює передумови для суб'єктивізму і зловживань.

Не менш важливим є низький рівень діджиталізації адміністративних процедур. Попри окремі позитивні приклади впровадження електронних сервісів, значна частина процедур притягнення до адміністративної відповідальності залишається паперовою, з великою кількістю фізичних контактів між бізнесом і посадовцями. Це не лише неефективно, але й збільшує корупційні ризики [20, с. 103].

Для подолання зазначених проблем пропонуються такі напрями вдосконалення адміністративно-деліктної політики держави у сфері оподаткування:

1. Прийняття спеціального закону про адміністративні процедури, що врегулює порядок притягнення до адміністративної відповідальності, передбачить єдині стандарти доказування, права і обов'язки учасників процесу, строки розгляду справ.

2. Уніфікація підходів до кваліфікації податкових правопорушень, визначення чітких складів проступків із врахуванням розміру шкоди, форми вини, повторності.

3. Спрощення процедур для добросовісних платників, запровадження принципу пропорційності санкцій та диференціації заходів залежно від ступеня суспільної небезпеки правопорушення.

4. Підвищення прозорості діяльності контролюючих органів, запровадження публічних реєстрів перевірок, приписів, рішень про накладення штрафів.

5. Розвиток електронних сервісів, включаючи електронне подання пояснень, скарг, доступ до матеріалів справи в режимі онлайн.

6. Підвищення професійного рівня та доброчесності кадрів, через спеціалізовані навчальні програми, стандарти етики, механізми внутрішнього контролю.

7. Забезпечення ефективного судового та адміністративного оскарження рішень податкових органів, скорочення строків розгляду скарг, зниження витрат платників на захист прав.

Реалізація цих заходів дозволить сформувати комплексну адміністративно-деліктну політику у сфері оподаткування, що буде відповідати принципам правової держави, сприятиме зміцненню податкової дисципліни, зниженню корупційних ризиків, підвищенню довіри платників податків до органів влади та створенню прогнозованого правового середовища для ведення бізнесу.

У процесі реалізації адміністративно-деліктної політики у сфері оподаткування важливо звернути увагу на підвищення якості адміністративних процедур. Чіткість етапів розгляду справи, доступність інформації для платників податків, зрозумілі форми документів і заяв сприятимуть скороченню кількості порушень та полегшать дотримання вимог законодавства. Простота та зручність процедур знижують адміністративне навантаження як на бізнес, так і на державні органи.

Не менш значущим аспектом є розвиток аналітичної спроможності податкових органів. Використання сучасних інформаційних систем, інструментів аналітики великих даних і ризик-орієнтованого підходу дає змогу ефективніше виявляти потенційні порушення без зайвого втручання у діяльність добросовісних платників. Це дозволяє сконцентрувати ресурси на найбільш проблемних сегментах ринку.

Слід враховувати й значення міжнародної співпраці у сфері оподаткування. Обмін податковою інформацією, участь у багатосторонніх конвенціях, запровадження мінімальних стандартів прозорості є запорукою зменшення транскордонних схем ухилення від оподаткування. Адміністративно-деліктна політика має інтегрувати такі механізми у внутрішню систему контролю та відповідальності.

Важливо також посилювати роль правової просвіти та консультативної підтримки платників податків. Надання зрозумілих рекомендацій, навчальних матеріалів, проведення відкритих зустрічей з бізнесом сприяє підвищенню добровільної податкової дисципліни. Такий підхід формує партнерські відносини між державою і бізнесом, що знижує рівень конфліктності та стимулює правослухняність.

Нарешті, формування якісної адміністративно-деліктної політики у сфері оподаткування потребує постійного моніторингу її ефективності та гнучкості правового регулювання. Регулярний аналіз результатів застосування адміністративних санкцій, оцінка витрат і вигод для держави і платників, можливість швидкого внесення змін у разі виявлення недоліків є невід'ємними умовами її модернізації та приведення у відповідність до найкращих європейських практик.

Висновки. Адміністративно-деліктна політика держави у сфері оподаткування є важливою складовою фінансової безпеки та державного управління публічними фінансами. Її формування вимагає системного підходу, що поєднує правові, організаційні та інформаційно-комунікативні заходи, забезпечує баланс між інтересами держави у наповненні бюджету та правами платників податків.

Виявлені проблеми – фрагментарність правового регулювання, надмірна дискреція, слабка діджиталізація, недостатні процесуальні гарантії – потребують комплексних реформ.

Пропоновані напрями вдосконалення спрямовані на створення прозорої, передбачуваної та ефективної системи притягнення до адміністративної відповідальності у податковій сфері, що відповідатиме європейським стандартам публічного управління та сприятиме сталому економічному розвитку України.

Список використаних джерел:

1. Скакун О. Ф. Теорія держави і права : підручник. Харків : Право, 2011. 520 с.
2. Зайчук О. В., Онищенко Н. М. Теорія держави і права : підручник. Київ : Юрінком Інтер, 2006. 656 с.
3. Авер'янов В. Б. (ред.). Адміністративне право України : підручник. Київ : Юрінком Інтер, 2012. 768 с.
4. Чубара О. Г. Адміністративна процедура: поняття, структура, стадії : монографія. Київ : Алерта, 2019. 236 с.
5. Серьогіна С. Г. Теоретико-правові основи публічної адміністрації в Україні : монографія. Харків : Право, 2016. 312 с.
6. Коліушко І. Б. Організаційно-правові засади публічного управління в Україні : монографія. Київ : Факт, 2003. 256 с.
7. Луць Л. А. Публічно-правова діяльність органів місцевого самоврядування : монографія. Львів : Львівський національний університет імені Івана Франка, 2018. 272 с.
8. Боровик Т. В. Адміністративна юрисдикція в Україні: проблеми теорії і практики : монографія. Київ : Юрінком Інтер, 2021. 320 с.
9. European Principles for Public Administration / SIGMA Papers No. 27. OECD, 1998. 44 p.
10. Кодекс України про адміністративні правопорушення від 07.12.1984 № 8073-Х. *Відомості Верховної Ради УРСР*. 1984. Додаток до № 51. Ст. 1122.
11. Закон України «Про захист прав споживачів» від 12.05.1991 № 1023-ХІІ. *Відомості Верховної Ради України*. 1994. № 1. Ст. 2.
12. Закон України «Про адміністративні послуги» від 06.09.2012 № 5203-VI. *Відомості Верховної Ради України*. 2013. № 32. Ст. 409.
13. Державне управління : теорія і практика : навч. посіб. / за ред. В. Б. Авер'янова. Київ : Юрінком Інтер, 2005. 448 с.
14. Кузьменко О. В. Адміністративне право України. Загальна частина : навч. посіб. Київ : Юрінком Інтер, 2013. 544 с.
15. Шемшученко Ю. С. (ред.). Великий енциклопедичний юридичний словник. Київ : Юридична енциклопедія, 2007. 864 с.
16. Погорілко В. Ф., Фрицький О. Ф. Конституційне право України : підручник. Київ : Наукова думка, 2010. 800 с.
17. Петришин О. В., Гетьман А. П. Загальна теорія держави і права : підручник. Харків : Право, 2014. 400 с.
18. Баймуратов М. О. Загальна теорія правосуб'єктності : монографія. Одеса : Юридична література, 2010. 384 с.
19. Битяк Ю. П., Бойко М. П., Петришин О. В. Адміністративне право України : підручник. Харків : Право, 2017. 656 с.
20. Council of Europe. The Administration and You. 2nd ed. Strasbourg : Council of Europe Publishing, 2018. 80 p.

Дата першого надходження рукопису до видання: 29.09.2025

Дата прийнятого до друку рукопису після рецензування: 30.10.2025

Дата публікації: 28.11.2025

